

ЩОДО ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ УКРАЇНИ У СЕРПНІ 2020 р.

І. В. Ус, головний консультант відділу нових викликів
 Г. М. Широкий, головний консультант відділу нових викликів
 центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту
 стратегічних досліджень

Висновки

1. Зниження обсягів зовнішньої торгівлі України за перші вісім місяців на 9,7 % є кращим від прогнозованого СОТ оптимістичного сценарію скорочення світової торгівлі на 12,9 %.

2. У серпні 2020 р. темпи скорочення обсягів зовнішньої торгівлі були вдвічі меншими, ніж у липні, та майже у півтори рази меншими, ніж у першій половині року, що свідчить про поступове відновлення зовнішньої торгівлі в умовах пом'якшення карантинних обмежень.

3. Скорочення вартісних обсягів зовнішньої торгівлі за вісім місяців 2020 р. на 9,7 % при зменшенні їх фізичного обсягу на 2,8 % свідчить про переважаючу в світі тенденцію до зниження цін. Водночас ціни на сільськогосподарські та продовольчі товари демонструють зростання, наслідком чого стало зростання вартісних обсягів торгівлі цими товарами на 2,4 % при зменшенні їх фізичних обсягів на 4,2 %.

4. Відбувається поступове нарощування негативного сальдо зовнішньої торгівлі України, проте в суттєво менших обсягах ніж у 2019 р.

5. Як і під час попередньої кризи, при загальному скороченні обсягів торгівлі, в Україні відбулось збільшення як експорту, так і імпорту продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції, що призвело до зростання їх частки в товарній структурі зовнішньої торгівлі України.

6. Скорочення торгівлі з країнами ЄС та ЄАЕС відбувається на тлі незначного збільшення торгівлі з іншими країнами, що, за умови збереження позитивного сальдо у торгівлі з ними, сприятиме покращенню платіжного балансу України.

У серпні 2020 р. у порівнянні до серпня 2019 р. товарообіг скоротився на 6,8 %. Такі темпи скорочення були удвічі нижчими ніж у липні (на 13,85 %), та в

чотири рази меншими ніж у травні (на 27,34 %) (слайд 1). Важливою відмінністю серпня стали суттєво нижчі ніж в попередні місяці темпи скорочення експорту. Так у порівнянні до серпня 2019 р. скорочення експорту склало 1,64 %, в той час як за січень-липень цей показник становив 7,34 %. Скорочення імпорту у серпні склало 11,15 %, що неістотно відрізняється від попередніх місяців (за січень-липень імпорт скоротився на 12,63 %). Попри значно більші темпи скорочення імпорту ніж експорту, за підсумками серпня склалося негативне сальдо зовнішньої торгівлі у розмірі 275 млн дол. США.

Слід зазначити, що фізичні обсяги зовнішньої торгівлі України у серпні 2020 р. скоротилися на 1,49 %, при цьому фізичні обсяги експорту були практично на рівні серпня 2019 р. (скоротилися на 0,41 %), а імпорту – скоротилися на 4,39 %. Такі відмінності в тенденціях між вартісними і фізичними обсягами пояснюються переважним зниженням цін на основні товари зовнішньої торгівлі України.

В галузевому розрізі експорту у порівнянні до серпня 2019 р. були різні тенденції. Так, експорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції зріс на 58 млн дол. США або на 3 %, при цьому його фізичний обсяг знизився на 0,1 %, що свідчить про зростання цін на товари цієї групи. Також відбулось збільшення експорту товарів машинобудівної галузі на 32 млн дол. США, або на 7,3 % при скорочення їх фізичного обсягу на 15,9 %, що також стало свідченням зростання цін на товари цієї групи. Водночас по більшості інших товарних груп спостерігалися протилежні тенденції. Так, у серпні 2020 р. по відношенню до серпня 2019 р. експорт мінеральних продуктів скоротився на 75 млн дол. США, або на 16,2 % при тому, що фізичні обсяги скоротилися на 7,5 %. Аналогічна ситуація спостерігалася і по експорту металів. При скороченні вартісних обсягів на 59 млн дол. США (або на 7,3 %) фізичні обсяги були більшими на 17,9 %, що є свідченням суттєвого скорочення цін на метали.

Імпорт також скоротився за більшістю товарних груп. Так, поставки паливно-енергетичних товарів скоротились на 35,7% (на 311 млн дол. США), а їх фізичні обсяги - на 6,0 %. Також на 227 млн дол. США, або 12,1 % скоротився імпорт машин, устаткування та транспорту при зменшенні фізичних обсягів імпорту цієї групи на 10,7 %. Водночас імпорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції збільшився на 80 млн дол. США, або на 20,3 %, а їх фізичні обсяги зросли на 9,2 %. Таким чином підтверджуються продемонстровані експортом тенденції до зростання цін на продовольчі товари та товари машинобудівної галузі при зниженні цін на товари інших груп.

В географічному розрізі, більш суттєві обсяги скорочення відбулись у торгівлі з країнами ЄАЕС (товарообіг у серпні 2020 р. по відношенню до серпня 2019 р. скоротився на 24,6 %), як через скорочення імпорту на 205 млн дол. США (або на 23,1%), так і через скорочення експорту на 127 млн дол. США (або на 27,6 %). Також у серпні 2020 р. відбулось скорочення торгівлі з ЄС у порівнянні до

серпня 2019 р. на 7,9 %. Водночас скорочення експорту та імпорту з ЄС відбулось нерівномірно. Якщо експорт скоротився на 14,4 %, то імпорт був на 2,2 % нижче від показника серпня 2019 р. Дещо відмінні тенденції спостерігалися у торгівлі з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами. Товарообіг з ними практично не змінився (скоротився на 0,002 %). Водночас, якщо експорт до цих країн зріс на 15,4 %, то імпорт скоротився на 14,9 %. Як наслідок, у серпні частка інших, крім ЄС та ЄАЕС, країн у географічній структурі експорту склала 55,7 %, при цьому частка ЄС становила 36,4 %, а частка ЄАЕС склала 7,9 %. Важливою складовою торгівлі з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами є позитивне сальдо у торгівлі з ними, яке частково покриває негативне сальдо у торгівлі з ЄС та ЄАЕС.

У серпні 2020 р. у торгівлі з ЄС сформувалось негативне сальдо у розмірі 470 млн дол. США, у торгівлі з ЄАЕС сальдо було негативним у розмірі 352 млн дол. США, у торгівлі з іншими крім ЄС та ЄАЕС країнами сальдо було позитивним у розмірі 546 млн дол. США.

Якщо середньомісячний товарообіг протягом перших чотирьох місяців 2020 р. склав 8,3 млрд дол. США, то у травні він був на 1,4 млрд дол. США нижче і становив 6,9 млрд дол. США. У другій половині 2020 р. він почав демонструвати стабільне зростання. У червні він зріс до 7,4 млрд дол. США, в липні - до 8,3 млрд дол. США, а в серпні - до 8,7 млрд дол. США (слайд 2). У разі збереження такої тенденції, можна буде очікувати на повернення до кінця року до обсягів зовнішньої торгівлі, які передували початку пандемії коронавірусу.

Загалом, за підсумками перших восьми місяців 2020 р. вартісні обсяги зовнішньої торгівлі товарами України скоротилася на 9,7 % у порівнянні з аналогічним періодом 2019 р. Переважно скорочення відбулось через зменшення імпорту товарів на 12,4 %, в той час як експорт скоротився на 6,6 %. Слід зазначити, що значною мірою це відбулось через зниження цін, адже фізичні обсяги зовнішньої торгівлі за вказаний період скоротились на 2,8 % (слайд 3 та 4).

У січні-серпні 2019 р. товарообіг становив 71,1 млрд дол. США, а його фізичні обсяги склали 155,1 млн тонн. У січні-серпні 2020 р. товарообіг склав 64,2 млрд дол. США, а його фізичні обсяги становили 150,7 млн тонн.

Більш високі темпи зниження імпорту товарів, ніж їх експорту призвели до скорочення негативного показника сальдо зовнішньої торгівлі майже удвічі. Якщо негативне сальдо за підсумками восьми місяців 2019 р. становило 5 млрд дол. США, то за підсумками аналогічного періоду 2020 р. воно скоротилося до 2,5 млрд дол. США.

Експорт товарів за перші вісім місяців 2020 р. у порівнянні до аналогічного періоду 2019 р. скоротився на 2,2 млрд дол. США і становив 30,8 млрд дол. США. Значною мірою це скорочення було сформоване меншими надходженнями від експорту металів та виробів з них. Так, поставки товарів цієї групи скоротилися на 1,3 млрд дол. США, що було на 17,9 % нижче від показника аналогічного періоду попереднього року. Також скоротився експорт паливно-енергетичних товарів (на

223 млн дол. США або на 38 %) та машин, устаткування та транспорту (на 216 млн дол. США, або на 6 %). Якщо за підсумками першої половини 2020 р. спостерігалось зростання експорту продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції, то за підсумками січня-серпня відмічено скорочення у розмірі 104 млн дол. США, або на 0,8 %. Попри незначне скорочення, частка цього сектору у товарній структурі експорту зросла. Якщо за підсумками восьми місяців 2019 р. частка продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції в товарній структурі становила 41,8 %, то за підсумками аналогічного періоду 2020 р. вона зросла до 44,4 %. Водночас частка металів та виробів з них скоротилась з 22,2 % до 19,6 %. На ці дві товарні групи припадає майже дві третини від загального експорту товарів з України (*слайд 5*).

Попри скорочення вартісних обсягів експорту, його фізичні обсяги залишились майже на рівні аналогічного періоду попереднього року (скоротились менше ніж на 1 %). Значною мірою це пов'язано з коливаннями цін на провідні товари експорту з України. Водночас цінові тенденції мали різну направленість. Якщо ціни на провідні товари сільськогосподарського експорту зросли (як наслідок при скороченні вартісних обсягів експорту товарів цієї групи на 0,8 % їх фізичні обсяги скоротились на 5,1 %), то ціни на інші товари переважно скоротилися. Саме через скорочення цін на продукцію хімічної промисловості збільшення фізичних обсягів їх експорту на 38,2 % у вартісному вимірі принесло зростання на 2,8 %. Також зниження світових цін на метали призвело до того, що при скороченні вартісного обсягу експорту цієї товарної групи на 17,9 % їх фізичні обсяги зменшились на 2,5 %. Більш стабільними були ціни на товари машинобудівної галузі. Скорочення фізичних обсягів експорту товарів цієї групи на 8,3 % зумовило зменшення вартісних надходжень на 6 %.

Імпорт товарів у січні-серпні 2020 р. у порівнянні до аналогічного періоду 2019 р. скоротився на 4,7 млрд дол. США і становив 33,3 млрд дол. США. Значною мірою на скорочення імпорту вплинуло зменшення Україною закупівель паливно-енергетичних товарів на 2,1 млрд дол. США, а також машин, устаткування та транспорту (на 1,7 млрд дол. США). Водночас протягом зазначеного періоду збільшився імпорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 521 млн дол. США. Такі зміни призвели до зростання в товарній структурі імпорту частки продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 3 в.п. при зменшенні частки паливно-енергетичних товарів на 4 в.п., в той час, як частки інших галузей практично лишились незмінними. Провідну роль в товарній структурі імпорту відіграють машини, устаткування та транспорт (33,3 % від загального імпорту), продукція хімічної промисловості (20,4 %) та паливно-енергетичні товари (15,4 %). На ці три товарні групи припадає майже 70 % від загального імпорту товарів до України (*слайд 6*).

На відміну від фізичних обсягів експорту, які лишились майже незмінними,

фізичні обсяги імпорту товарів скоротилися на 7,2 %, або на 3,3 млн тонн. Така відмінність обумовлена тим, що Україна переважно експортує сільськогосподарську продукцію та мінеральні продукти, які мають більшу фізичну вагу, ніж товари машинобудівної галузі, які складають значну частку імпорту України. Насамперед скоротилися фізичні обсяги імпорту машин, устаткування та транспорт (на 21,8 %) та продукції хімічної промисловості (на 20,1 %).

В географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами за підсумками січня-серпня 2020 р. значне місце займає ЄС (*слайд 7*). Водночас його частка скоротилась з 42,3 % за підсумками аналогічного періоду 2019 р. до 40,5 %. Така зміна відбулась через скорочення товарообігу на 13,5 %. На відміну від загальної тенденції, скорочення експорту до ЄС відбувалось більшими темпами ніж імпорту. За підсумками восьми місяців 2020 р. експорт до ЄС скоротився на 18 %, або 2,5 млрд дол. США до 11,5 млрд дол. США, в той час як імпорт скоротився на 1,6 млрд дол. США, або на 9,7 % до 14,5 млрд дол. США.

Найбільш суттєво скоротився експорт промислових товарів до ЄС (на 2,2 млрд дол. США або на 26,9 %) та транспортних засобів і запасних частин до них (на 206 млн дол. США або на 18,6 %). Водночас експорт продовольчих товарів та напоїв лишився на рівні попереднього року, продемонструвавши скорочення на 8 млн дол. США, що становило 0,3 %.

Дещо подібна ситуація спостерігалася і в частині імпорту з ЄС. Скорочення імпорту транспортних засобів на 588 млн дол. США, або на 25,9 % та промислових товарів на 415 млн дол. США, або на 8,3 % відбулось з паралельним збільшенням імпорту продовольчих товарів та напоїв на 226 млн дол. США, або на 17,2 %.

Частка країн ЄАЕС в товарообігу України також скоротилася з 15,6 % за підсумками перших восьми місяців 2019 р. до 12,2 % за підсумками аналогічного періоду 2020 р. Темпи скорочення торгівлі були більшими ніж з ЄС і склали 29 %. Значною мірою це відбулось через скорочення товарообігу з Російською Федерацією на 32,7 %. В основі цього скорочення, насамперед, лежить зменшення на 1,1 млрд дол. США (або на 37,3 %) закупівель палив та мазуту. Попри це скорочення, на товари цієї групи припадає 59,5 % імпорту з цієї країни. Слід зазначити, що суттєве зниження імпорту з РФ палив і мазуту може бути пояснене зниженням цін на цей вид продукції та збільшенням поставок з інших країн. Якщо загальний імпорт Україною паливно-енергетичних товарів у вартісних обсягах скоротився на 28,9 %, то їх фізичні обсяги скоротились на 2,9 % (*слайд 8*). Загалом імпорт з ЄАЕС скоротився на 34,7 %.

Темпи скорочення експорту до ЄАЕС за підсумками січня-серпня 2020 р. були меншими і склали 16,8 %, або 593 млн дол. США. Значною мірою це обумовлене меншими на 429 млн дол. США обсягами поставок промислових товарів.

Якщо товарообіг з ЄС та ЄАЕС протягом перших восьми місяців 2020 р.

продемонстрував скорочення, то динаміка з іншими країнами мала дещо відмінну направленість. Товарообіг з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами зріс на 364 млн дол. США, або на 1,2 %, значною мірою через нарощування експортних поставок на 929 млн дол. США або 6 %, в той час як імпорт до цих країн скоротився на 3,9 %. Насамперед відбулось суттєве зростання експорту до Китаю (на 84,4 %), частка якого в товарообороті України склала 14,6 % (14,1 % в експорті та 15,2 % в імпорті).

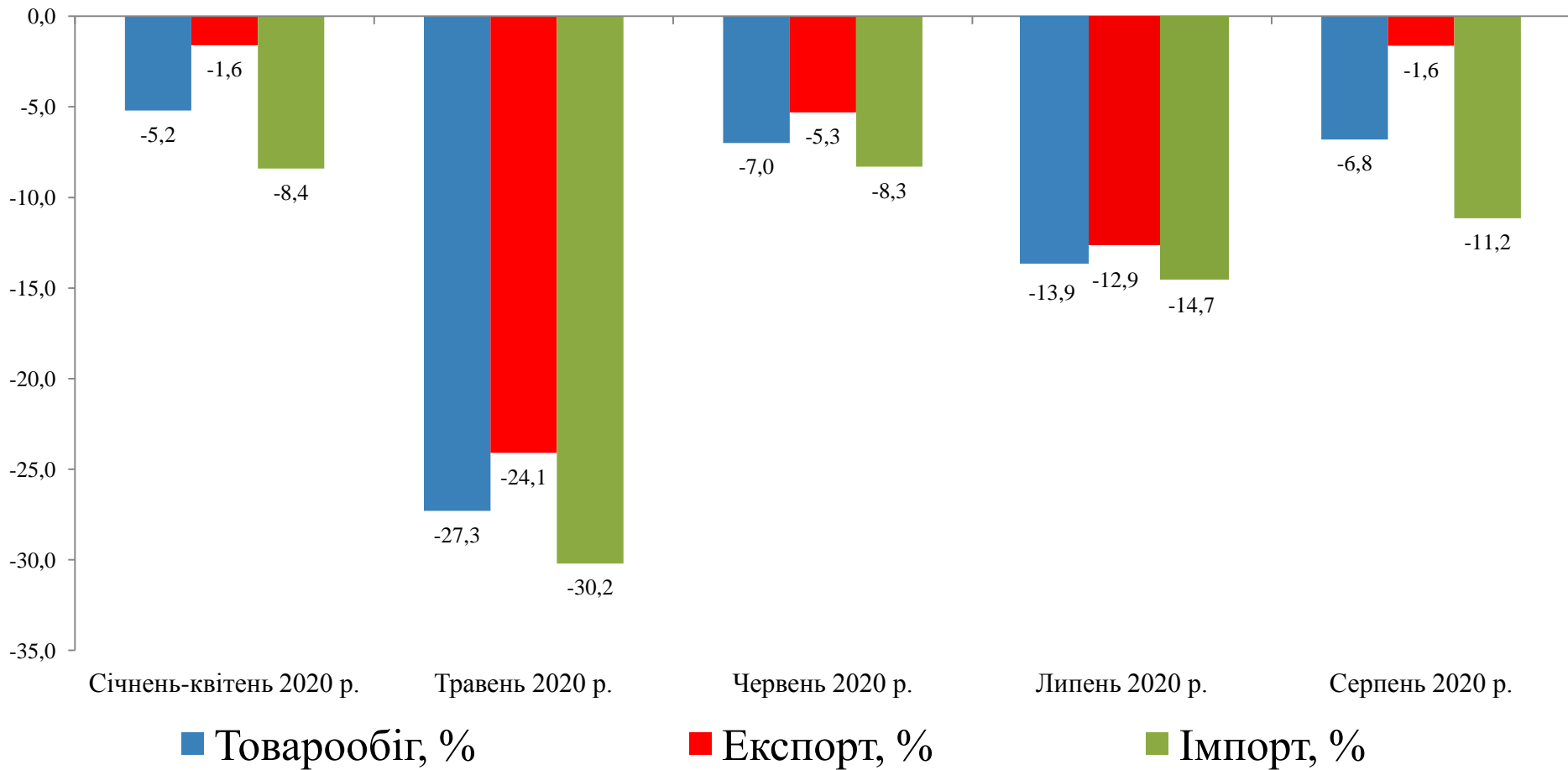
Більш високі темпи зростання експорту до інших, крім ЄС та ЄАЕС, країн сприяли збільшенню позитивного сальдо у торгівлі з ними. Якщо за підсумками січня-серпня 2019 р. позитивне сальдо у торгівлі з ними становило 1,1 млрд дол. США, то за підсумками аналогічного періоду 2020 р. воно склало 2,6 млрд дол. США.

Враховуючи те, що у торгівлі з ЄС негативне сальдо становило 3,1 млрд дол. США, а у торгівлі з ЄАЕС розміри негативного сальдо склали 2 млрд дол. США, збереження динаміки нарощування торгівлі з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами є позитивним фактором, який сприяє частковій компенсації негативного сальдо у торгівлі як з ЄС, так і ЄАЕС (слайд 9).

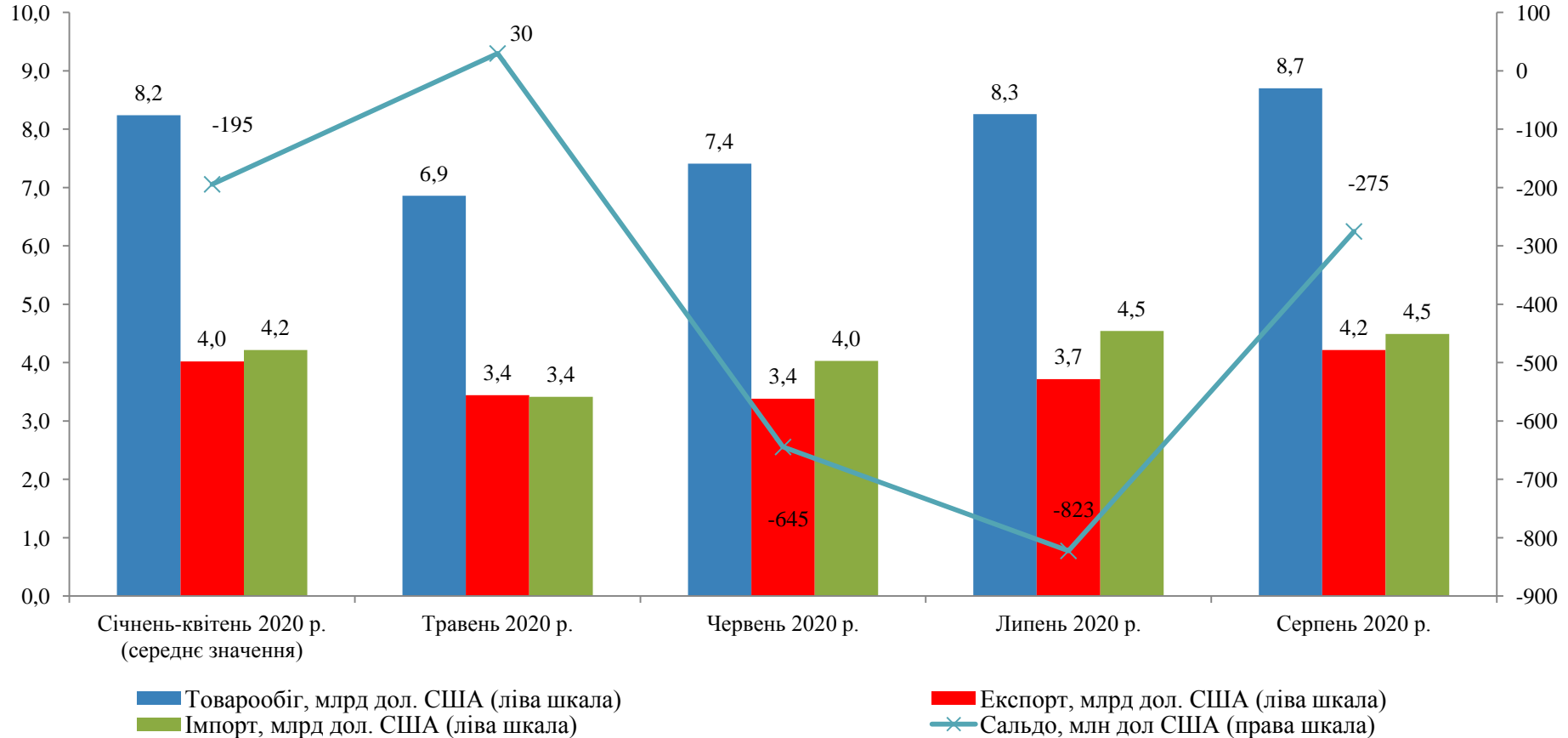
Загалом слід зазначити, що зниження обсягів зовнішньої торгівлі за підсумками восьми місяців 2020 р. у розмірі 9,7 % є кращим, ніж прогнозоване СОТ зниження обсягів світової торгівлі за підсумками 2020 р. на 12,9 %, відповідно до оптимістичного сценарію.

Частково це пояснюється тим, що Україна переважно спеціалізується на експорті сільськогосподарської продукції, попит на яку на світових ринках в період кризи, на відміну від інших галузей, зріс. Наслідком цього стало те, що ціни на окремі види сільськогосподарської продукції продемонстрували зростання, в той час як на більшість інших товарів вони скоротились.

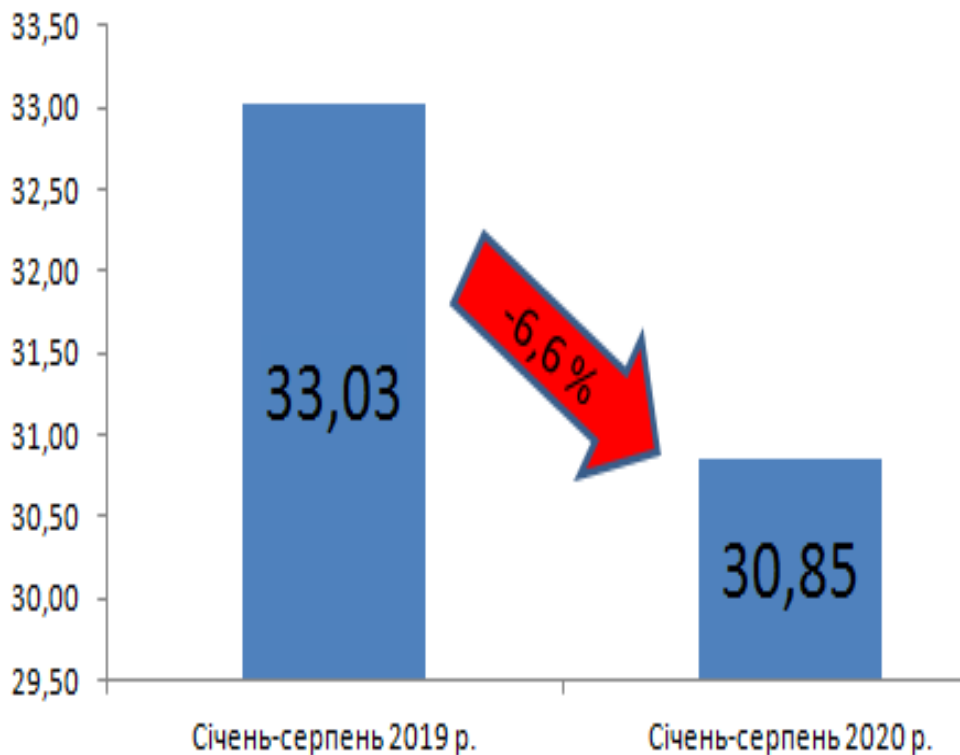
Динаміка зовнішньої торгівлі України у 2020 р.

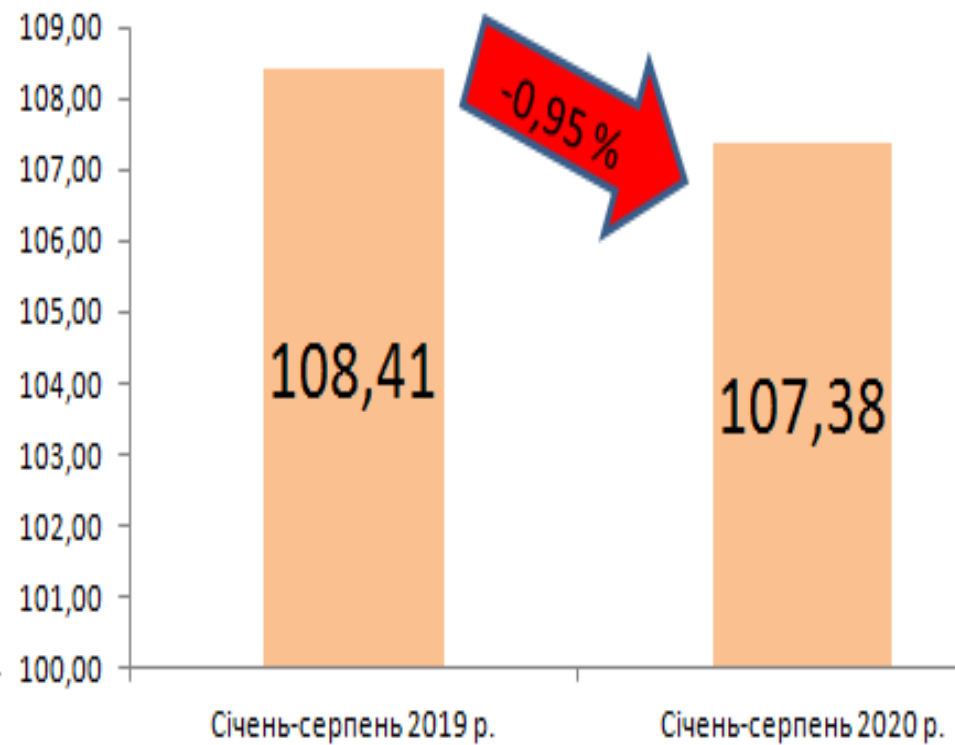
Зовнішня торгівля України у 2020 р.

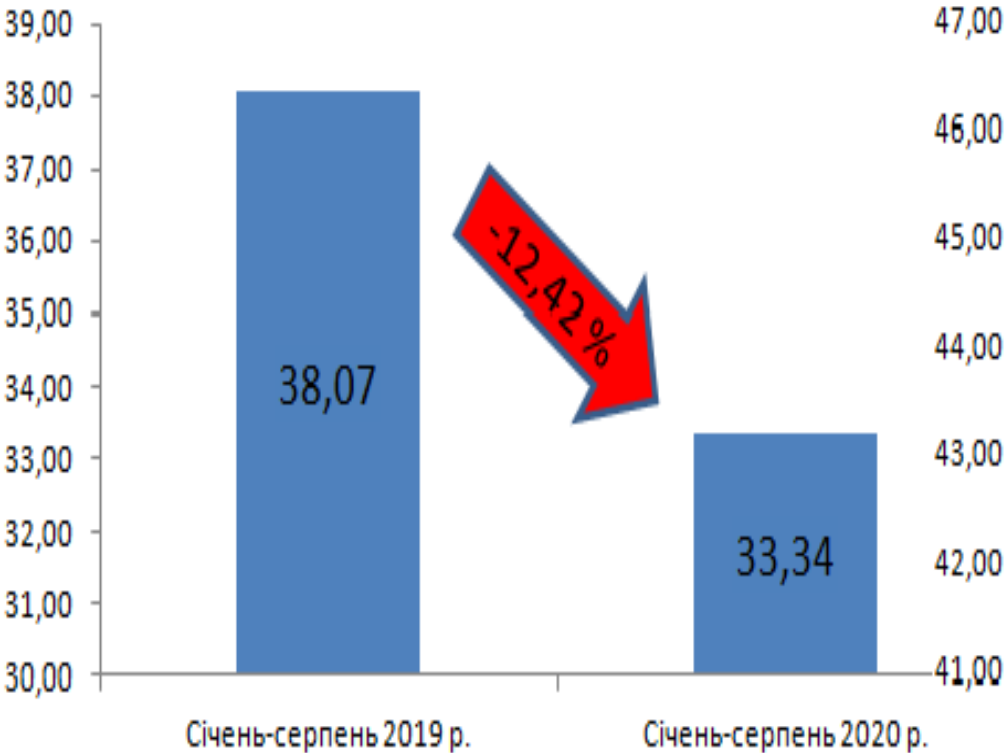
Вартісні обсяги, млрд дол. США

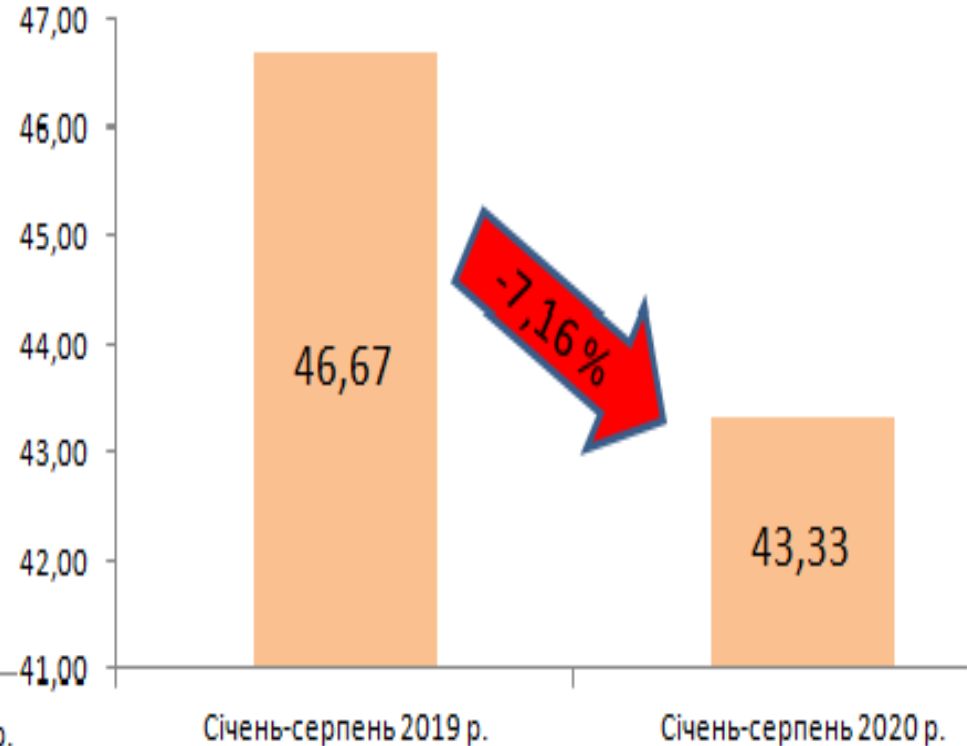
Фізичні обсяги, млн тонн

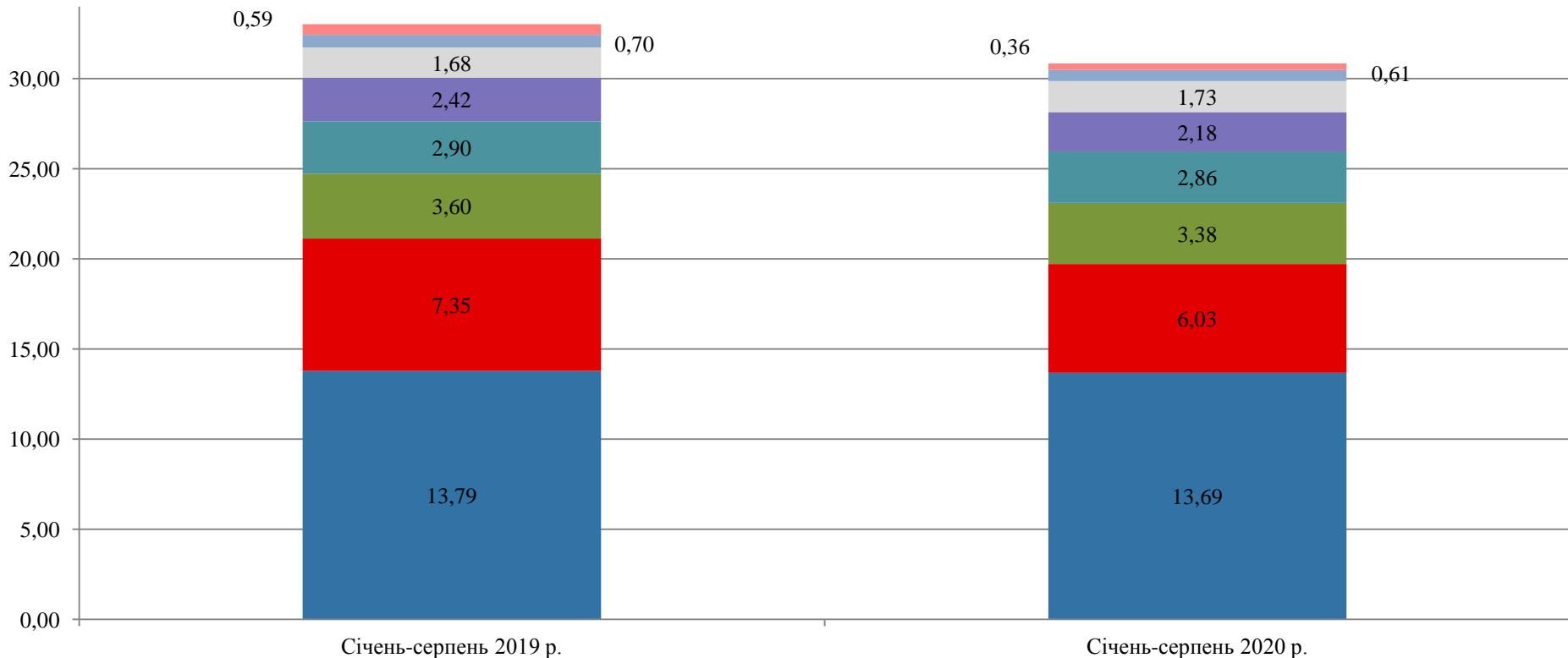
Вартісні обсяги, млрд дол. США

Фізичні обсяги, млн тонн

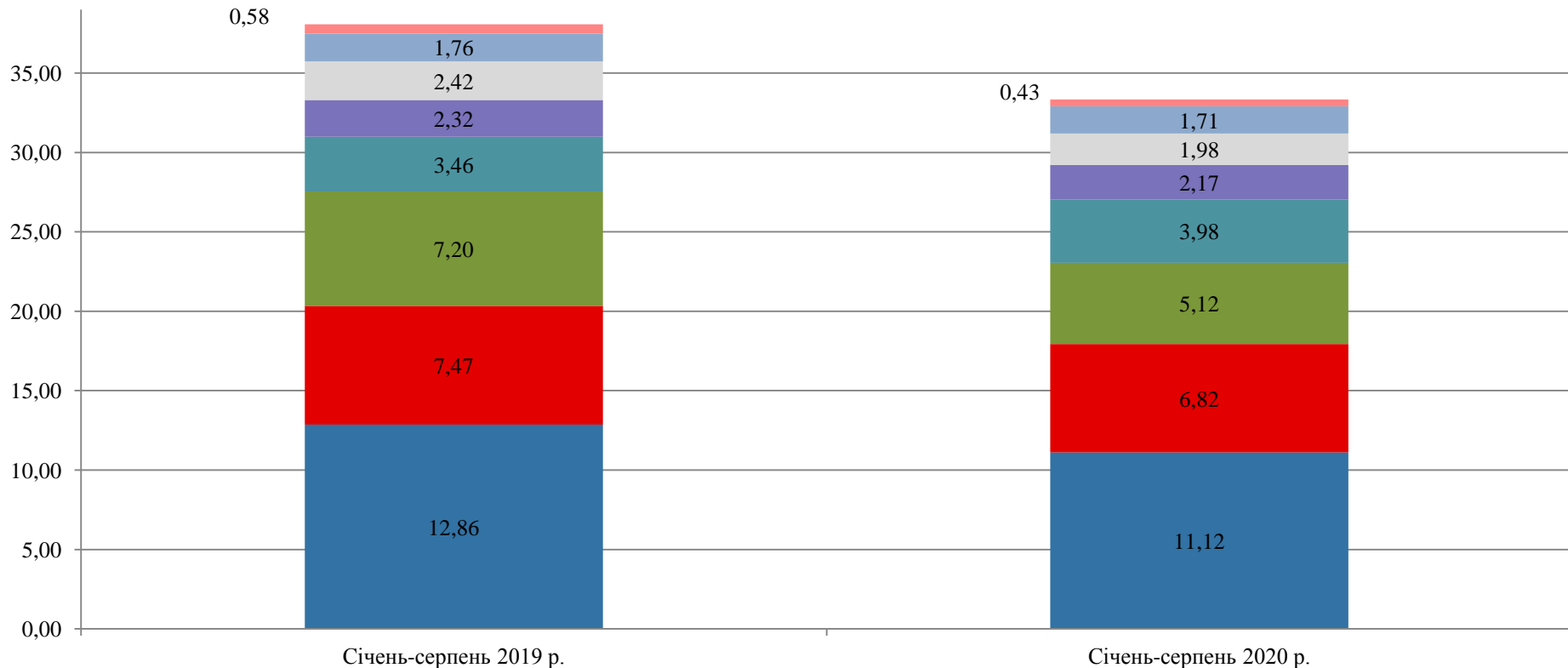
Товарна структура експорту України, млрд дол. США

- Продовольчі товари та сільськогосподарська продукція
- Машини, устаткування та транспорт
- Інші товари
- Текстиль, текстильні вироби, взуття

- Метали та вироби з них
- Мінеральні продукти
- Продукція хімічної промисловості
- Паливно-енергетичні товари

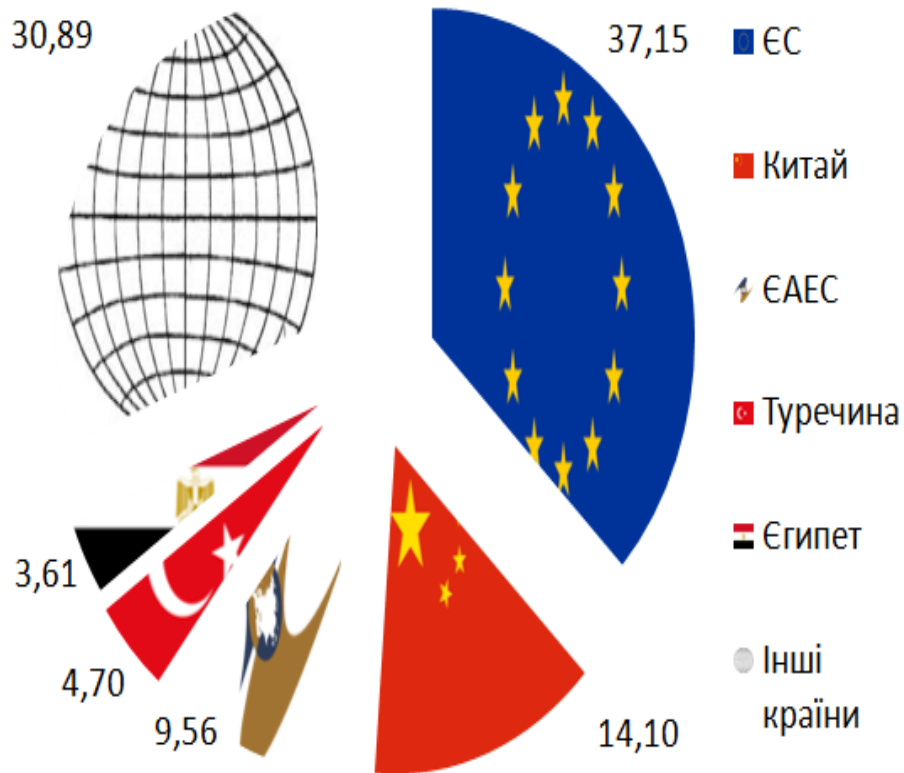
Товарна структура імпорту України, млрд дол. США

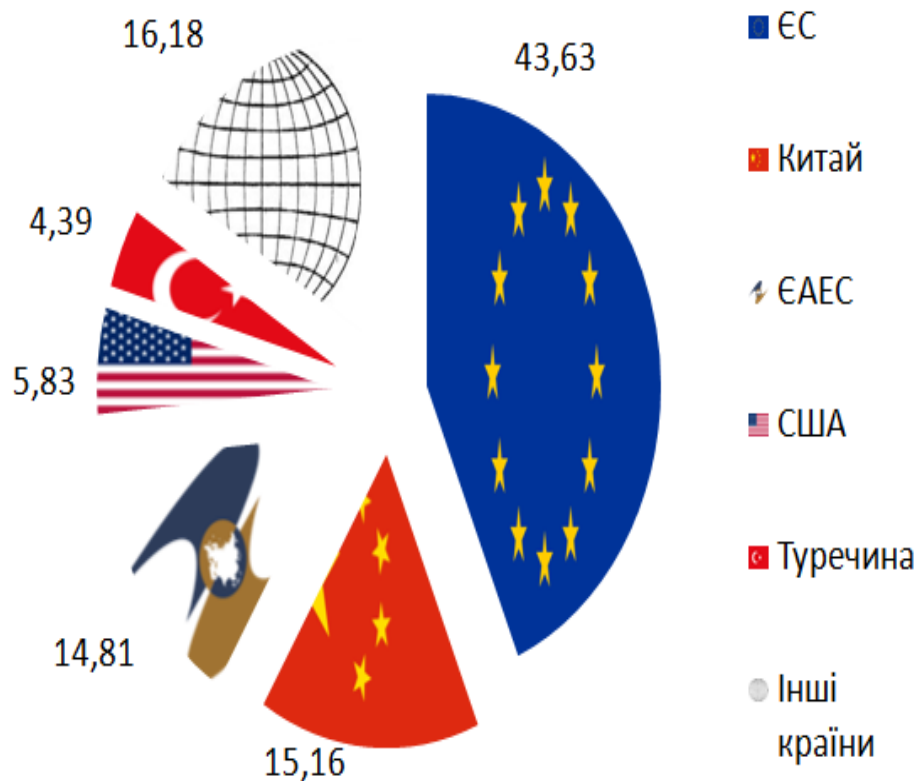
- Машини, устаткування та транспорт
- Паливно-енергетичні товари
- Інші товари
- Текстиль, текстильні вироби, взуття

- Продукція хімічної промисловості
- Продовольчі товари та сільськогосподарська продукція
- Метали та вироби з них
- Мінеральні продукти

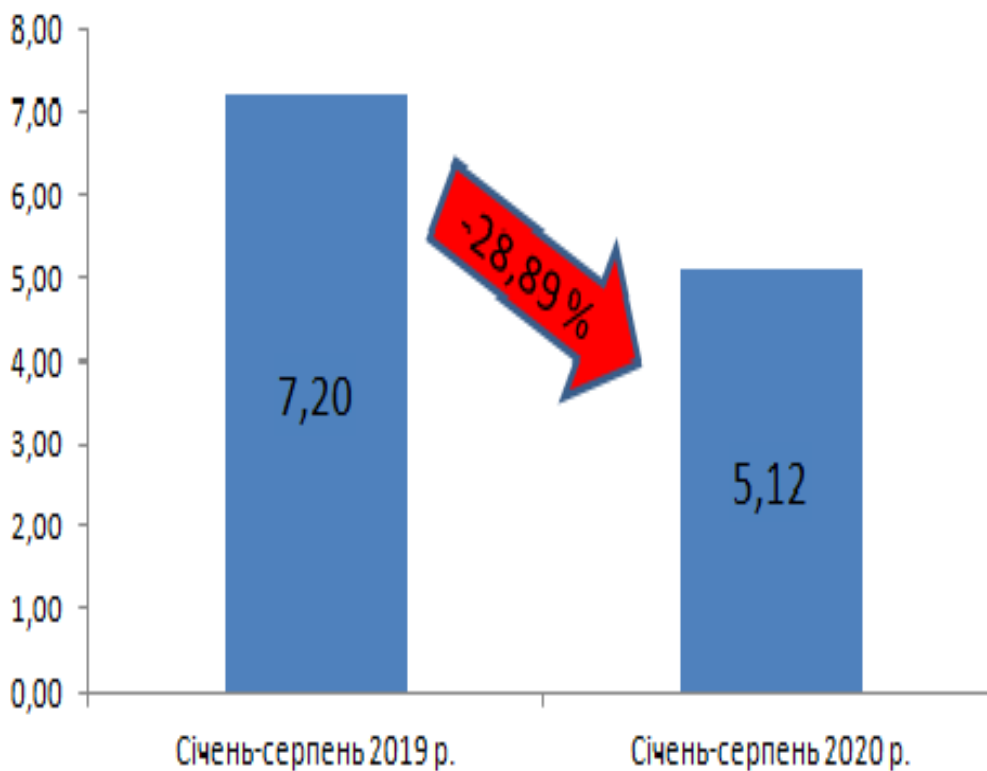
Географічна структура експорту

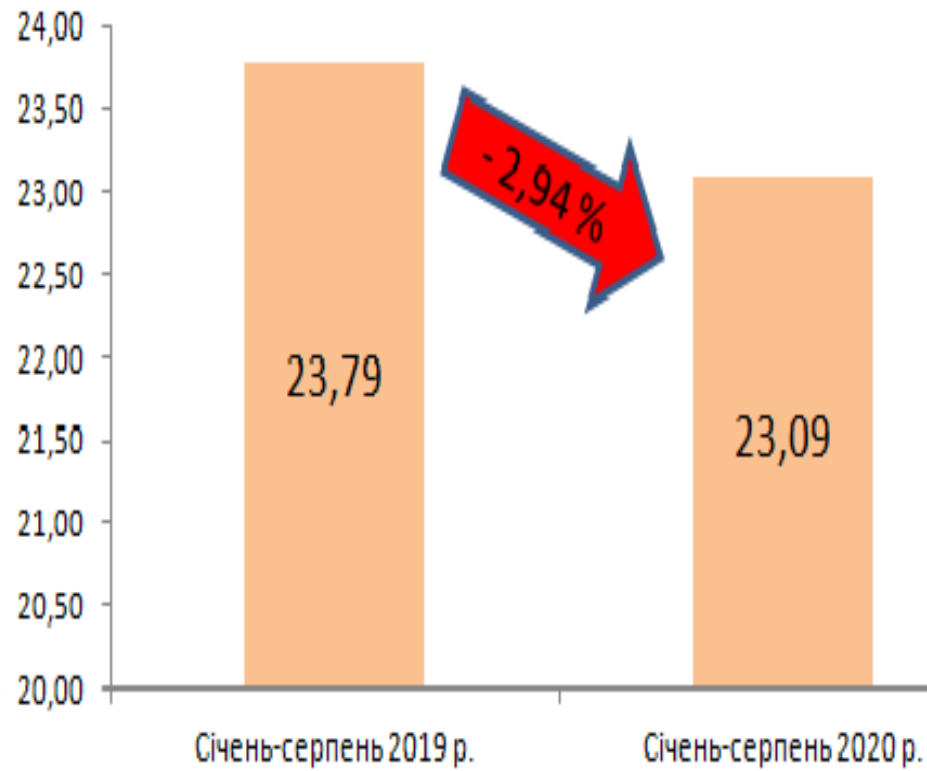
Географічна структура імпорту

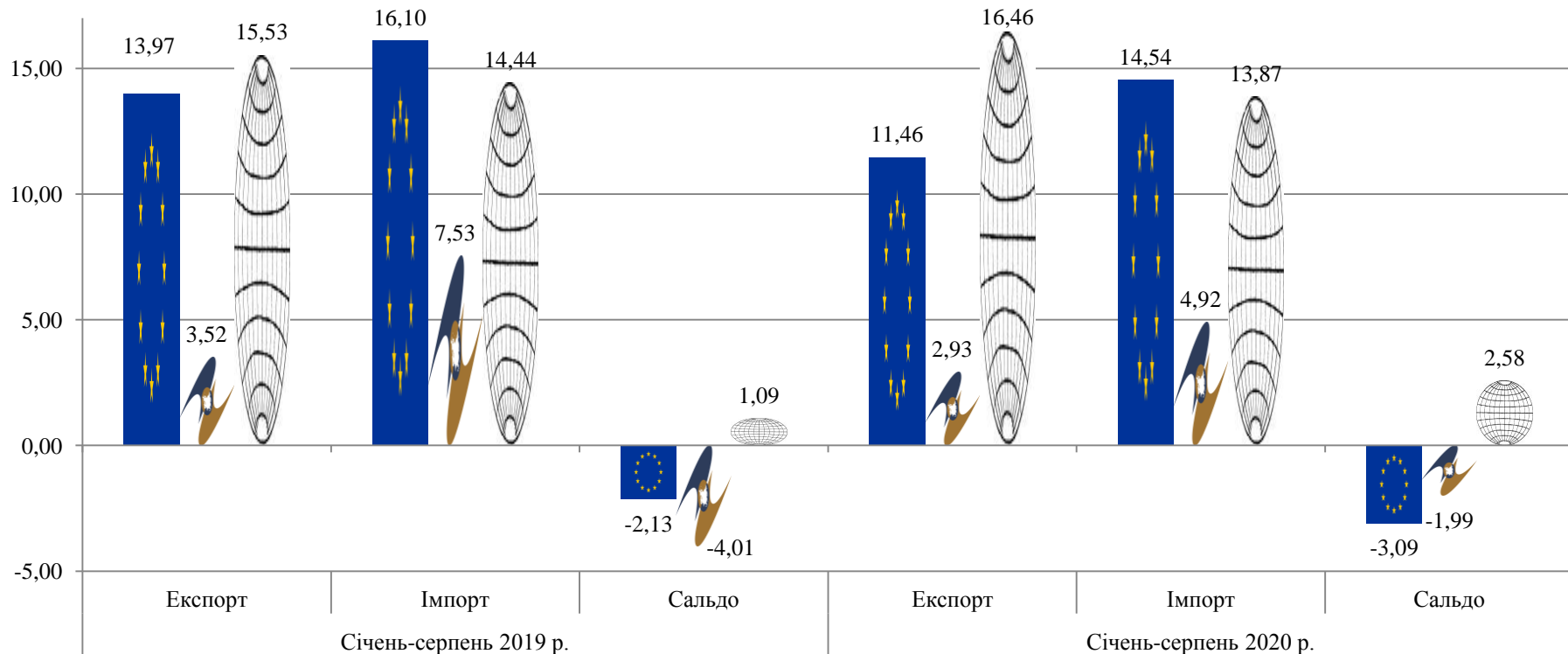
Вартісні обсяги, млрд дол. США

Фізичні обсяги, млн тонн

Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі України, млрд дол. США

ЄС

ЄАЕС

Інші країни